

1. መግቢያ

ሀገራችን በከተማነት ከአፍሪካ እና ከሌሎች የዓለም ሀገሮች 20 በመቶ በማስመዝገብ ዝቅተኛ ደረጃ ላይ ብትሆንም በከተማ ዕድገት በአማካይ 5.2 በመቶ በማስመዝገብ ከዓለም ፈጣን የከተማ ዕድገት ካላቸው ሀገሮች ተርታ ላይ ትገኛለች። በዚህ መሰረት ሀገራችን እ.አ.አ. በ2010 ከ10 ሚሊዮን የከተማ ሕዝብ በላይ ካለቸውና በ2040 ከፍተኛ የከተማ ሕዝብ ቁጥሩ እንደሚኖራቸው ከሚገመቱ 80 ሀገሮች መካከል በ15ኛ ደረጃ ላይ ትገኛለች። በከተማ ደረጃ የተደረገ የመጀመርያ ደረጃ የህዝብ ቁጥር ትንበያ እንደሚያመለክተው በኢትዮጵያ ዋና ከተማዋ አዲስ አበባን ሳይጨምር የተወሰኑ ከተሞች እ.አ.አ በ2010 የነበራቸው የሕዝብ ቁጥር በ2040 ከሶስት ዕጥፍ በላይ እንደሚሆን ይገመታል። ይህንን ፈጣን የከተማ ዕድገት በተለያዩ የፖሊሲ እርምጃዎች በመቅረጽ ለመግታት ወይም ለመከላከል የሞከሩ ሀገራት ቢኖሩም ውጤቱ ዞሮ ዞሮ በእድገታቸው ላይ የማይሸር ጠባሳ እና ቀወስ ከማስከተል ያለፈ ፋይዳ ሊያስገኝላቸው አልቻለም። በመሆኑም የከተማ መወለድ ማደግ፣ መጎልመስ እና በአግባቡ ካልተመራ መሞት የማይቀር ኡደት መሆኑን በመገንዘብ የከተማ ዕድገትን ለመግታት ከመሞከር ይልቅ በሳይንሳዊ ጥበብ እና ዕውቀት መምራት የግድ ይላል። በዓለም ላይ በዚህ አግባብ የወደፊት እድገታቸውን ጭምር ግምት ውስጥ በማስገባት የተመሩ እና ተገቢው ቅድመ ዝግጅት የተደረገላቸው ከተሞች ዘላቂ ዕድገትን በማስመዝገብ ለነዋሪዎቻቸው ምቹ እንዲሆኑ ተደርገዋል።

ይህንን መሰረታዊ እሳቤ መነሻ በማድረግ ሀገራችን የያዘችውን ፈጣን የከተማ ዕድገት በአግባቡ ለመምራት፣ ቀጣይ እድገቱን ለማስተናገድ ተገቢውን ቅድመ ዝግጅት ለማድረግ የሚያስችል የከተሞች ማስፋፊያ አካባቢ ልማት ፕሮግራም በሀገራችን ተግባራዊ በመደረግ ላይ ነው።

ይህ ፕሮግራም በከተማ ልማት ቤቶች እና ኮንስትራክሽን ሚ/ር እና በኒው ዮርክ ዩኒቨርሲቲ መካከል በተደረገው ትብብር የተጀመረ ሲሆን ዓላማው ከተሞች ለቀጣይ ዕድገታቸው የሚሆን በፕላን የተመራ ቀጣይነት ያለው እና በቂ የመሬት አቅርቦት በማመቻቸት ጤናማ ዕድገት እንዲኖር ማስቻል ነው። በዚህም መሰረት የፕሮግራሙ የሙከራ መርህ ግብር በመቀሌ፣ ባህርዳር፣ አዳማ እና ሃዋሳ ከተሞች እ.አ.አ. በ2012

(በ2005ዓ.ም) የተጀመረ ሲሆን በነዚህ ከተሞች የፕሮግራሙ የመጀመሪያው ምዕራፍ የሆነው የከተማ ዕድገታቸውን የመተንበይ፤ ለዕድገቱ የሚሆን በቂ ስፋት ያለው የማስፋፊያ አካባቢ የመከለል፤ በፍላጎቱ መሰረት ከከተማው ወሰን ውጭ የተካተተውን የማስፋፊያ አካባቢ በከተማው የአስተዳደር ወሰን በማካተት እንዲጸድቅ የማድረግ እና የትግበራ የመጀመሪያ ምዕራፍ ፕላን የማዘጋጀት እና የማጸደቅ ስራ ተጠናቆ አስፈላጊውን በጀት በመመደብ ወደ ትግበራ ምዕራፍ ለመግባት ዝግጅት እየተደረገ ይገኛል።

2. የ4ቱ ከተሞች የህዝብ እድገት ትምስያና የፕላን ዝግጅት ስራዎች

እነዚህ ከተሞች የተመረጡት ቀጣይ የህዝብ ዕድገት ፍጥነታቸውን እና የክልል ማዕከልነታቸውን መሰረት በማድረግ እንዲሁም ፕሮግራሙን ለመተግበር እና ተሞክሮውን ለማስፋት ባሳዩት ዝግጁነት መሰረት ሆኖ ተጨባጭ የህዝብ ዕድገት ትንበያ ሰነዶች እንደሚያመለክቱት ሀዋሳ ከተማ እ.አ.አ በ2010 ያላት የሕዝብ ቁጥር በ2040 6 ዕጥፍ እንደሚሆን፤ መቀሌ ከተማ እ.አ.አ በ2010 ከነበራት የሕዝብ ቁጥር በ2040 በ5 ዕጥፍ እንደሚጨምር፤ አዳማ እና ባሕር ዳር ከተሞች በ2010 ካላቸው የሕዝብ ቁጥር በአማካይ በ4 ዕጥፍ እንደሚጨመር ተጨባጭ ጥናታዊ ግምት ያመለክታል። ዝርዝሩ በሚከተለው ሰንጠረዥ ላይ ተመልክቷል።

ሠንጠረዥ 1:-የ4ቱ ከተሞች የሕዝብ ቁጥር ትንበያ (2010-2040)

የከተማ ስም	የተተነበየ የሕዝብ ብዛት						
	እ.አ.አ በ 2010	እ.አ.አ በ 2020	የ2020/ ለ2010	በ 2030	የ2030/ ለ2010	በ 2040	የ2040/ ለ2010
መቀሌ	254,000	436,000	1.7	745,000	2.9	1,235,000	4.9
አዳማ	253,000	398,000	1.6	626,000	2.5	954,000	3.8
ሀዋሳ	190,000	358,000	1.9	671,000	3.5	1,222,000	6.4
ባሕር ዳር	178,000	278,000	1.6	434,000	2.4	656,000	3.7

ምንጭ:- የኢትዮጵያ ከተማ መስፋፊያ ኢኒሼቲቭ ሰነድ

በየከተሞቹ ፕላኑን ወደ ማዘጋጀት ከመገባቱ በፊት በመጀመርያ ለስራው ግብዓት የሚሆኑ መረጃዎችን የማሰባሰብና የማደረጃት ስራ ተሰርቷል። ይህንንም እንደ አንድ ግብዓት በመጠቀም በየከተሞቹ እ.አ.አ በ2040 ይሆናል ተብሎ የሚጠበቀውን የከተሞቹን ስፋት ወዘተ መረጃ ትንበያ ስራ ተሰርቷል። በወቅቱም እንደ ግብዓት ከተሰበሰቡትና ይህንን መነሻ በማድረግ ከተዘጋጀው የትንበያ መረጃ መካከል የሚከተሉት ይገኙበታል።

ሠንጠረዥ 2፡-የመቀሌ፣ባህርዳር፣አዳማ እና ሀዋሳ ከተሞች የማስፋፊያ አካባቢ ፕላን ዝግጅት መነሻ መረጃዎች

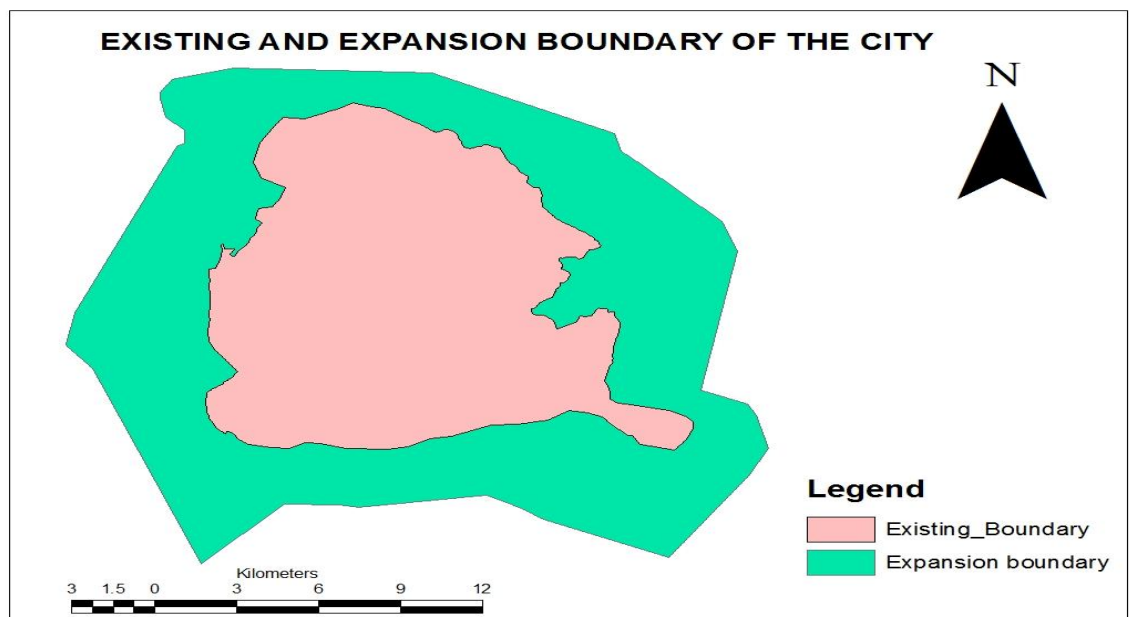
ተ.ቁ	ዝርዝር መረጃ	ብዛት/ስፋት			
		መቀሌ	ባህርዳር	አዳማ	ሀዋሳ
1	የ2014 ህዝብ ቁጥር (existing number of population)	308,539	322,901	376,084	228,428
2	የህዝብ እድገት መጠን (growth rate)	6.13	6.3	4.53	6.35
3	በ2040 የሚገመተው የህዝብ ብዛት (population projection to 2040)	1,537,943	2,182,760	1,197,083	1,204,098
4	የከተማዉ አጠቃላይ ስፋት (total area of existing boundary)	19,682 ሄ/ር	28,660ሄ/ር	13,366.50ሄ/ር	14,669ሄ.ር
5	ግንባታ ያረፈበት የከተማ ቦታ (built up area)	8,850ሄ/ር	6,145ሄ/ር	5,625.5ሄ/ር	6957ሄ/ር
6	በ2040 የሚጠበቀው የከተማዉ አጠቃላይ (total area of expansion)	45,811ሄ/ር	34584ሄ/ር	38,246.46ሄ/ር	30,703ሄ.ር
7	የማስፋፊያ አካባቢ ልማት ፕሮግራም የሚያካትተው አጠቃላይ የቦታ ስፋት (net area of expansion)	23,370ሄ/ር	26015ሄ/ር	21,490.71ሄ/ር	16,034ሄ.ር
8	የብሎክ ብዛት (Number of block)	246	224	187	156
9	በማስፋፊያ አካባቢ ያለው የመንገድ ርዝመት (length of arterial grid)	446.3 ኪ.ሜ.	515.3ኪ.ሜ.	443.51ኪ.ሜ.	374ኪ.ሜ.

ከላይ የተዘረዘሩት መረጃዎች ያለውን የህዝብ ቁጥር ለማወቅ በሃገሪቱ እ፣ኤ.አ. በ1994 እና በ2007 የተደረገውን የህዝብና ቤት ቆጠራ መረጃ መነሻ በማድረግና በሁለቱ መካከል

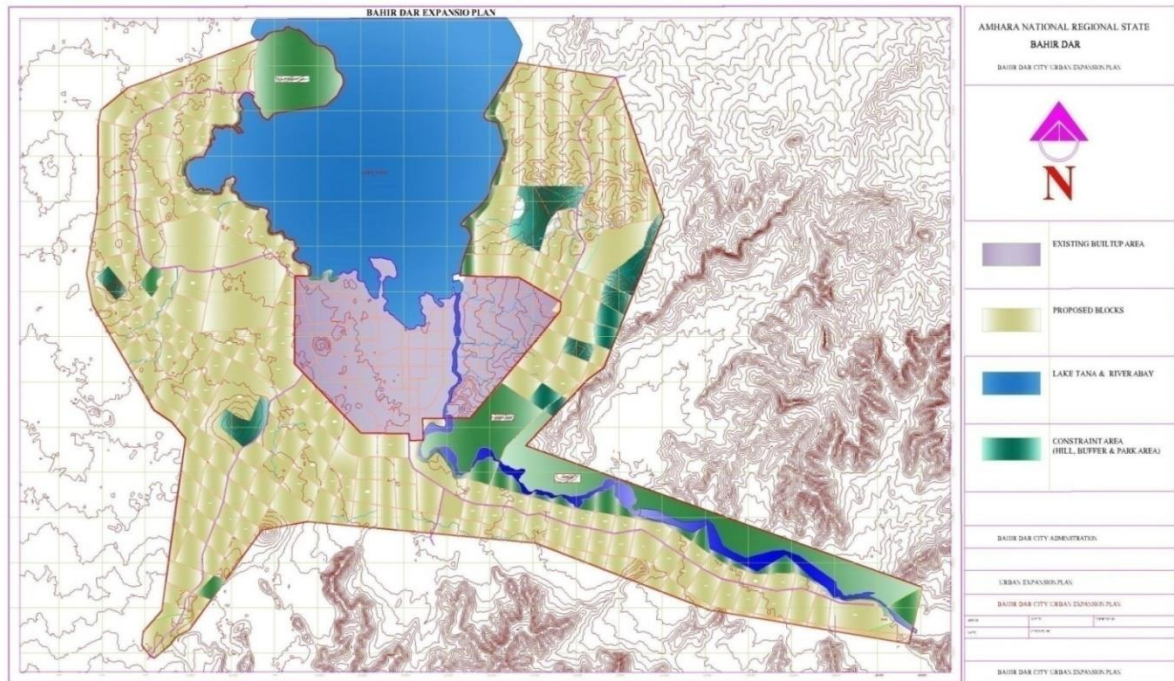
ያለውን የህዝብ እድገት መጠን በማስላት የተገኘ ሲሆን እ.አ.አ በ2040 ይኖራል ተብሎ ለሚገመተው የህዝብ ብዛት ግምትም መነሻ ተደርጓል። በዚህ መሰረት እ.አ.አ በ2040 በየከተሞቹ የሚስፈልገውን የቦታ ስፋት ለማወቅ እ.አ.አ በ2014 (2005ዓ.ም) ያለውን የየከተሞቹን ስፋትና የህዝብ ብዛት በመለየትና እንደ ግብዓት በመጠቀም ለቀጣይ 26 ዓመት ለሚኖረው የየከተሞቹ ህዝብ የሚያስፈልገውን የቦታ ስፋት ለመገመት ተችሏል።

በየከተሞቹ ተሰብስቦ የተተነተነውን የትንበያ መረጃ መሰረት በማድረግ ለቀጣይ ማስፋፊያ የሚሆን የቦታ ስፋት በመለየት የመለየት እና የማመላከት ስራ ተከናውኗል። በዚህም መሰረት በባህር ዳር ሄ/ር፤በመቀሌ ሄ/ር፤ በሀዋሳ ሄ/ር እና በአዳማ ሄ/ር መሬት የመክለል ስራ የተከናወነ ሲሆን ከከተሞቹ የአስተዳደር ወሰን ውጭ የሆኑ የቦታ ስፋትን ለማካተት ከአጎራባቾቻቸው ጋር ስምምነት ላይ የመድረስ እና አዲሱን የአስተዳደር ወሰን በሚመለከተው አካል የማጸደቅ ተግባር ለማከናወን ተችሏል። በዚህ መሰረት በአራቱ ከተሞች የተከለለው ማስፋፊያ አካባቢ እንደሚከተለው ቀርቧል።

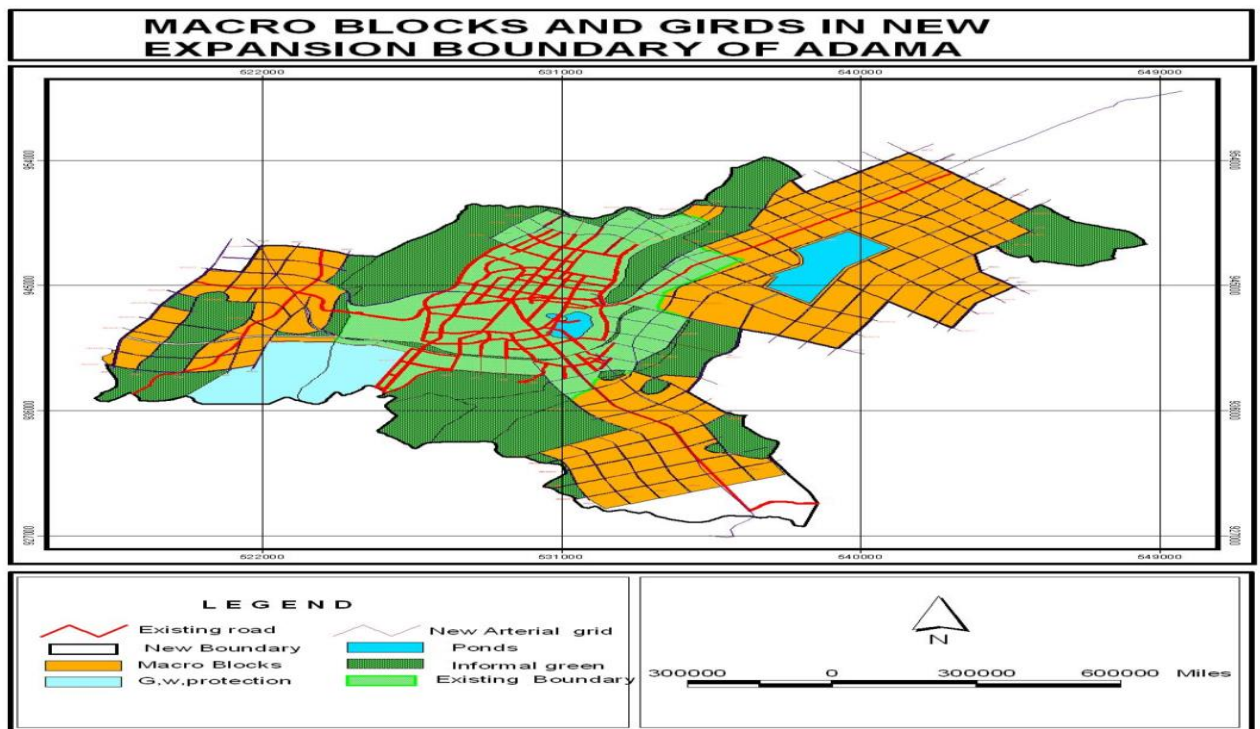
ምስል 1: የመቀሌ ከተማ መስፋፊያ አካባቢ ክልል

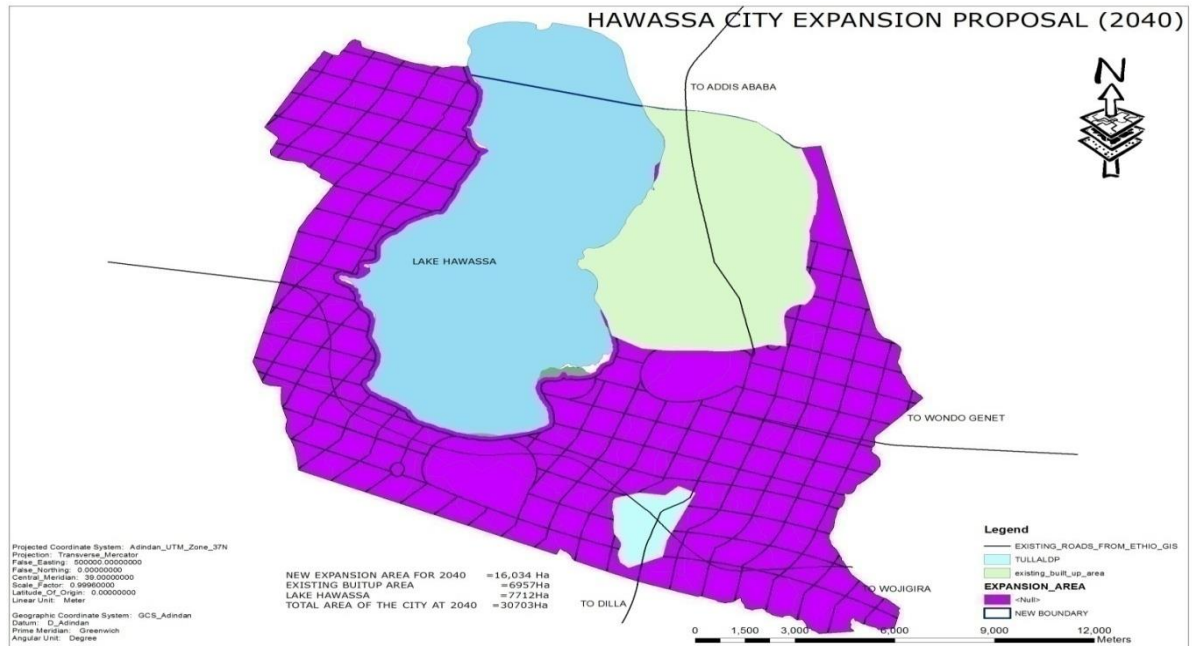

ምስል 2: የባህርዳር ከተማ ማስፋፊያ አካባቢ ክልል

ምስል 3:- የአዳማ ከተማ መስፋፊያ አካባቢ ክልል

3. ማጠቃለያ

በኢየርክ ዩኒቨርሲቲ የከተማ መስፋፊያ ኢኒሺያቲቭ (Urban Expansion Initiative) ፕሮግራም፣ በከተማ ልማት ቤቶችና ኮንስትራክሽን ሚ/ር እና በሚኒስቴሩ ስር ባለው የመሬት ልማትና ማኔጅመንት ቢሮ የጋራ ትብብር በአራቱ ክልሎች በሚገኙት አራቱ ከተሞች የኢትዮጵያ የከተማ መስፋፊያ ኢኒሺያቲቭ (Urban Expansion Initiative) ፕሮግራም እ.አ.አ ከ2012 በኋላ ከ2005 ዓ.ም ጀምሮ ተግባራዊ ሲደረግ ቆይቷል። በዚህ ፕሮግራም የመጀመርያ ዙር (First Phase) የታቀፉት አራቱ ከተሞች ማለትም ከደቡብ ብ/ብ/ሕ ብሔራዊ ክልል ሀዋሳ ፣ ከአማራ ብ/ክ/መ ባሕርዳር ፣ ከትግራይ ብ/ክ/መ መቀሌ እና ከኦሮሚያ ብ/ክ/መ አዳማ ከተሞች ላይ ሲካሄድ የነበረው የፕሮግራሙ ትግበራ የመጀመርያ ክፍል የሆነው የዝግጅት ምዕራፍ ላይ ለየከተሞቹ የመስፋፊያ ፕላን በማዘጋጀት፣ በማጸደቅና የቀጣይ ትግበራ እቅድ በማወጣት በዚህ በያዝነው 2007 ዓ.ም የመጀመርያው ሩብ ዓመት ላይ ተጠናቋል።